

- **posila levicových sil ve světě**, vzestup prestiže SSSR (připisován největší podíl na porážce Německa) a komunistických stran, radikalizace Evropy i východní Asie; země osvobozené SSSR do sovětské mocenské sféry; levicové vlády i v západní Evropě – Francie, Itálie, Británie
 - **nejsilnější pozice USA** – hospodářská konjunktura za války (průmyslová výroba o 96%), prvenství v světovém hospodářství (60% produkce), největší export, prvenství na moři, vojenská síla – monopol atomové zbraně, nejsilnější letectvo, loďstvo; nezničený válkou; **do popředí světové politiky, garant demokratického vývoje a tržní ekonomiky**
- v neevropské oblasti (zvl. v Asii) **rozpad koloniálního systému**, národně osvobozenecké hnutí
- **potrestání válečných zločinců** – 3 druhy zločinů: **proti míru, válečné zločiny a proti lidskosti, Mezinárodní**

zajímavost

Obžalováno 24 německých válečných zločinců, zločinné i nacistické instituce (SS, SD, Gestapo, NSDAP), rozsudek smrti nad 12 osobami (např. H. Göring – spáchal sebevraždu před popravou, J. von Ribbentrop, H. Frank, A. Jodl, v nepřítomnosti M. Bormann – nebyl dopaden aj.)

- **vojenský tribunál v Norimberku** – soudní proces 20. 11. 1945–1. 10. 1946
- **Mezinárodní tribunál v Tokiu** (proces 3. 5. 1946–12. 11. 1948) – souzeno 28 zločinců, 7 k trestu smrti
- **mírové smlouvy s poraženými státy**: s Bulharskem, Finskem, Itálií, Maďarskem, Rumunskem 2. 2. 1947 v Paříži, s Německem, Rakouskem a Japonskem nepodepsány (v Moskvě rozpory SSSR × USA, zvl. o Německu)
- **důsledky války pro Československo**: materiální škody, bojiště, lidské oběti (360 tis.) – v koncentračních táborech, na popravištích (Pankrác, střelnice v Kobylisích v Praze, Kounicovy koleje v Brně); 220 tis. Židů; obnova republiky (ale ztráta Podkarpatské Rusi), místo agrární nastala hegemonie komunistická, orientace na východ ⇒ sovětská mocenská zóna
- **odsun Němců** (schválen v Postupimi) – zpočátku úmysl vystěhovat aktivní zločince, nacisty, v důsledku principu kolektivní viny postižení i nevinní; odsunuto přes 2 mil. Němců ⇒ pocit křivdy; odsun maďarské menšiny neumožněn
- **věda a kultura v období války**:
 - **přírodní vědy**: přenosná vysílačka, jeep, raketové zbraně, radar, protiletadlový granát, atomová bomba (Niels Bohr, Jacob Robert Oppenheimer); biologie a medicína – DDT, penicilin, streptomycin aj., pseudovědecké pokusy lékařů v koncentracích; po válce využity objevy ve prospěch člověka (atomová energie v průmyslu, výzkum vesmíru); **humanitní vědy a umění**: existencialismus, zvl. ve Francii: válečné prožitky, realismus, ilegální poezie; **v SSSR** – stalinské čistky, sebevražda básničky Mariny Cvetajevové, válečná próza **v Anglii a USA** – azyl umělců
 - **české umění** – **sochařství**: Jan Lauda, Jan Bauch, jinotajné alegorie – Karel Dvořák, Karel Pokorný; **malířství**: skupiny Sedm v říjnu, Skupina 42, Ra (Kamil Lhoták, Jiří Trnka)
 - **ztráty**: na popravištích J. Fučík, V. Vančura, K. Poláček, literární vědec B. Václavek, malíř J. Čapek, skladatel K. Hašler aj.

Otázky

1. Co vedlo ke 2. světové válce? Jaký měla charakter? Uveďte její etapy a vojenské akce.
2. Jakou podobu měl český domácí a zahraniční odboj proti nacistické okupaci?
3. Jak se vytvářela protihitlerovská koalice? Kdy a jak došlo k obratu ve válce v Africe a v Tichomoří? Uveďte obsah diplomatických jednání spojenců, zvl. Velké trojky. Jaký význam měla bitva u Stalingradu? Kdy byla otevřena 2. fronta?
4. Jaký význam mělo Slovenské národní povstání? Jak probíhalo osvobozování ČR?
5. Kdy a jak skončila válka v Evropě a Asii? O čem jednala Postupimská konference? Zhodnoťte důsledky 2. světové války.

Svět po druhé světové válce a konec 20. století

odpovědnost 2 supervelmocí (USA, SSSR) za vývoj světa v 2. pol. 20. st.

zpočátku spolupráce, pak **neshody**; počátek rozpadu koloniálního systému; **rozdílnost velmocí**: **USA** – úsilí o „jednotný svět“ i právo na sebeurčení národů, pro odzbrojení, mezinárodní spolupráci × **SSSR** – snaha Stalina **rozdělit svět**, v oblasti jeho vlivu satelitní (závislé) státy – jako vděk za osvobození

odlišné společenské systémy: **USA** – osobní svoboda, soukromé vlastnictví, **parlamentní demokracie**, tržní ekonomika = tzv. **kapitalistický svět** × **SSSR** – navenek nabídka sociálně a národnostně spravedlivé společnosti, všestranný rozvoj člověka, ale prakticky nové stadium Stalinovy **totalitní diktatury** (moc silné osobnosti a vládnoucí strany, státní vlastnictví, potlačení všech občanských práv, státní ideologie marx-leninismu) = tzv. **socialistická** (komunistická) společnost; opozice krutě postihována (sovětské gulagy)

Etapy vývoje v poválečném období:

- **počátek studené války** (1945–1953) – americká politika **zadržování komunismu**, **poslední období stalinismu** v SSSR, degradace lidové demokratických zemí na satelity; **konzervatismus** v západní Evropě, počátek **rozkladu koloniální soustavy**

poznámka

Velká Británie ztratila Indii, Barmu, Pákistán, Cejlon, Jordánsko, Palestinu; **Francie** Vietnam, Laos, Kambodžu, Sýrii, Libanon; **Nizozemí** Indonésii; skončila japonská nadvláda v Číně, Koreji

- **dovršení 2. průmyslové revoluce** (1953–1960) = přechod do stadia **postindustriální** společnosti – neoliberalismus; americká politika **zatlačování komunismu**, proces **integrace západní Evropy**; Chruščovova **destalinizace**, krize sovětského bloku, střídané uvolňování a zotřování mezinárodního napětí, potřeba **koexistence** západu a východu; **vstup třetího světa do dějin** (rozpad kolonialismu, nová ohniska napětí)
- **počátek 3. průmyslové revoluce** (1960–1975) – tzv. **computerové**, počítačové (robotizace, elektronizace, automatizované systémy řízení), v čele technického pokroku USA a Japonsko; **snížení podílu prvotní sféry hospodářství** (zemědělství, lesnictví, těžba surovin) na ekonomických výsledcích, **klesá podíl sekundární sféry** (průmysl, stavebnictví), **rychlý růst terciární sféry** (služby – spojitost s vědou, výzkumem, vzděláním, zdravotnictvím) – v oblasti „průmyslu volného času“ i v bankovníctví, obchodu, inženýringu, „servisní podniky“ s rozhodující rolí v řízení průmyslových podniků; směna služeb rychlejší než směna zboží; **manažerská revoluce** (změny v organizaci a metodách řídicí práce); politický **konzervatismus v SSSR za Brežněva** (1964–1982), napětí ve střední a východní Evropě, **mezinárodní rozpory**, kulturní revoluce v Číně
- **současné období** (od r. 1975) – **oživení ekonomického růstu** (zvl. po překonání „rovných šoků“ – zvýšení cen ropy 1973–4, 1979), modernizace a racionalizace výroby, **neoliberalistické ekonomické teorie** M. Friedmana (působení tržních sil bez ohledu na sociální důsledky, boj s inflací, úsilí o vyrovnanost státního rozpočtu; monetarismus – ovlivňování kapitálového trhu a měnového kursu); projekt **integrace Evropy**, rozšiřování EHS, 1986 uzavřen tzv. **Jednotný evropský pakt** – rozšířeny smlouvy o evropských politických a hospodářských společnostech; reforma v SSSR, **návrat evropské demokracie**